

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БОРСУК Людмила Франківна

УДК: 811.111+81'373.43+81'276.6:62

**СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ
ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ БАНКІВСЬКОЇ
ТЕРМІНОСИСТЕМИ**

10.02.04 – германські мови

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Запоріжжя – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Дудок Роман Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри іноземних мов для
гуманітарних факультетів.

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Кияк Тарас Романович,
Інститут філології,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри теорії та практики
перекладу з німецької мови

кандидат філологічних наук, доцент
Соколов Віталій Вікторович,
Запорізький національний університет,
доцент кафедри викладання другої іноземної мови

Захист відбудеться 26 червня 2015 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 17.051.02 у Запорізькому національному університеті за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66а, навчальний корпус 2, аудиторія 224.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66а, навчальний корпус 2.

Автореферат розіслано 26 травня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р. К. Махачашвілі

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному аналізу структурно-семантичних та функціональних параметрів англомовної банківської терміносистеми. У центрі уваги перебувають ключові структурно-семантичні типи термінів англомовної банківської терміносистеми (далі АБТ), відображені у лексикографічних джерелах та спеціальних текстах банківської сфери. Головний акцент зроблено на семантичну характеристику термінотвірних та смислових компонентів англомовної банківської терміносистеми, особливості їх функціонування.

Окремі аспекти семантики, структури, та функціонування термінології обґрунтовано у працях Н.В. Васильєвої, Т.Л. Канделакі, Д.С. Лотте, Н.В. Подольської, А.В. Суперанської та інших. Концептуальні ідеї дослідження галузевих терміносистем закладені у працях В.Г. Гака, Г.В. Колшанського, О.С. Кубрякової, В.В. Левицького, А.А. Уфимцевої. В останні десятиріччя аналізом структури, семантики та функціонування терміносистем займалися М.М. Володіна, Б.М. Головін, С.В. Гриньов, О.І. Дуда, В.М. Лейчик, С.М. Рибачок та інші. У науковому доробку Романюхи М.В., Тимкової В.А., Трифонової О.М., Хацер Г.О., Шетле Т.В. та інших предметом дослідження є функціональні параметри терміна, проблеми полісемії і омонімії, зокрема у сфері англомовної термінології банківської справи.

Вибір англомовної банківської терміносистеми як об'єкта дослідження зумовлений відсутністю достатнього опису її лексикографічної і дериваційної бази. Попри значний доробок мовознавців у сфері термінологічних досліджень англомовна банківська терміносистема не отримала досі належного висвітлення її структурно-семантичних та функціональних особливостей. Нагальною є проблема кодифікації та інвентаризації досліджуваної терміносистеми, теоретичне переосмислення, що засвідчує зростаючу наукову актуальність реферованої праці.

Актуальність теми роботи полягає в тому, що структурно-семантичні та функціональні особливості англомовної банківської терміносистеми не знайшли достатнього висвітлення у новітніх лінгвістичних розвідках, а отже, потребують комплексного аналізу та системної інтерпретації. Виняткове значення має дослідження термінотвірних банківських формантів сектору економіки, їх усебічний аналіз на рівні парадигматики мови та синтагматики мовлення. Запропонований *наноаналіз* дає змогу інтерпретувати додаткові смисли та сприяти глибшому розумінню терміна у фаховій текстовій реалізації. Актуальність також полягає у простеженні динаміки семантичних та функціональних процесів, що виникають у сфері банківської терміносистеми, особливо у площині її внутрішньомовної мобільності та міжмовних впливів як важливого чинника еволюції терміна.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Роботу виконано в межах комплексної наукової теми факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка „Вивчення текстів різної типології, проблеми текстотвірності” (номер державної реєстрації 0108U006467). Проблематика дисертації входить до низки питань, досліджуваних у межах комплексної колективної теми факультету іноземних мов: „Вивчення структурно-

контенсивної еволюції та чинників функціонування германських, романських та класичних мов” (номер державної реєстрації 0108U006466). Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 23/12 від 29 грудня 2010 року та уточнена на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 28/6 від 25 червня 2014 року.

Мета дисертації – цілісно та ґрунтовно вивчити структурно-семантичні та функціональні особливості англомовної банківської терміносистеми, її лінгвальні механізми формування та текстової реалізації у банківському дискурсі.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- окреслити критерії визначення англомовної банківської термінології;
- визначити структурні, семантичні й функціональні особливості досліджуваної англомовної банківської терміносистеми;
- з’ясувати корелятивні зв’язки між загальноживаною лексикою та спеціальною банківською термінологією;
- виявити місце і роль англомовної банківської терміносистеми у термінологічному корпусі фінансового сектору економіки, виокремити найчастотніші та найпродуктивніші термінотвірні моделі;
- охарактеризувати специфіку інваріантного значення та смислів англомовної банківської терміносистеми у лексикографічних джерелах та спеціальних текстах;
- з’ясувати шляхи, способи, механізми та тенденції поповнення англомовної банківської терміносистеми.

Об’єктом дослідження є сучасна англомовна банківська термінологія.

Предмет дослідження – структурно-семантичні та функціональні особливості англомовної банківської терміносистеми у професійному дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували 1240 англійських банківських термінів і терміносполучень відібраних методом суцільної вибірки із 10 друкованих та електронних сучасних словників банківської термінології (*A Dictionary of Finance; Collin P.H. Dictionary of Banking and Finance; Encyclopedia of Banking and Finance та ін.*), галузеві енциклопедії; англомовні корпуси текстів банківської терміносистеми, опубліковані на сайтах найбільших банків Великобританії, США за 2008–2013 роки. Фактичним матеріалом дослідження стали також англомовні посібники з банківської терміносистеми та періодичні видання (*The Journal of Internet Banking and Commerce; The Financial Times; Money та ін.*). На основі опрацьованих джерел сформовано фактологічну базу та отримано корпус англомовної банківської терміносистеми.

Методологічним та теоретичним підґрунтям дослідження є науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі лексичної семантики, теоретичного термінознавства (О.С. Ахманова, І.В. Бондаренко, В.С. Виноградов, В.О. Винокур, Н.Б. Гвішиані, А.С. Герд, С.В. Гриньов, В.П. Даниленко, А.А. Реформатський, В.М. Лейчик, Д.С. Лотте, А.І. Смирницький, А.В. Суперанська, С.Д. Шелов, D. Ayers, K. Becker, R. Jacobson, G. Rondeau, A.K. Romney, J.E. Schmidt, а також І.В. Арнольд, М.В. Нікітін, А.А. Уфимцева), когнітивної лінгвістики (Н.Н. Болдирєв, Р. Джакендоф, Є.С. Кубрякова, Дж. Лакофф, Ч. Філлмор та інші).

Теоретико-методологічною основою є теорія семасіології, методика “*значення-смысл*” та загальнонаукові методи дослідження (М. Алефіренко, Ю. Апресян, М. Бірвіш, Л. Васильєв, А. Вежбицька, Ю. Зацний, А. Зеленько, Т. Кияк, А. Кібрик, І. Кобозєва, О. Кубрякова, Дж. Лайонз, Дж. Лакофф, В. Левицький, В. Лейчик, О. Селіванова, Є. Скороходько, Ч. Філлмор, У. Чейф, С. Шелов та ін.), які стали основою для трактування значення та смислу терміна як складного об’єднання семантичних компонентів, що відображають низку диференційних та ізоморфних ознак.

Теоретико-методологічна концепція „*значення-смысл*” (Д. Болінжер, С. Гурський, Р. Карнап, Г. Фреге) слугувала для виокремлення інваріантного значення та змінних смислів англomовного банківського терміна. У праці застосовано такі **методи дослідження**: *метод наноаналізу*, для подальшого розщеплення смислу на ще дрібніші його фрагменти *наносмисли*, *метод семантичних опозицій* – для зіставлення тотожних компонентів і виокремлення додаткової диференційної ознаки. У межах лінгвального, семасіологічного підходу застосовано: *тезаурусний метод*, який уможливив розкриття змісту нових банківських термінів через словникові дефініції, *структурний метод*, що дозволив визначити шляхи, способи і механізми формування англomовної банківської терміносистеми, *словотвірний* аналіз, за допомогою якого окреслено механізми творення банківських дериватів, *контекстуальний* аналіз, котрий використано для з’ясування семантики банківського терміна у конкретному синтагматичному оточенні, *описово-аналітичний* – для відбору й інтерпретації фактологічного матеріалу, *компонентний* – для розщеплення значення терміна на елементарні смисли, *дистрибутивний метод* – для аналізу термінів, які зустрічаються у словникових дефініціях та банківських текстах.

Як допоміжні, у науковій праці застосовані *прийоми лінгвістичного спостереження, аналіз словникових дефініцій, класифікації та систематизації* банківської термінології у спеціальних текстах.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що на основі інтегративної методики *вперше*:

- проведено комплексне дослідження англomовної банківської терміносистеми, виявлено її типологію, укладено новий англо-український глосарій;
- визначено шляхи, способи, механізми утворення структурно-композиційних моделей англomовної банківської терміносистеми;
- простежено мобільність англomовної банківської терміносистеми від однієї фінансово-економічної галузі до іншої, широкому використанні семантичної деривації та термінотвірних моделей;
- охарактеризовано функціональні та когнітивні особливості англomовної банківської терміносистеми;
- виявлено та виокремлено інваріант і диференційні смисли банківського терміна з позиції його ієрархії: домінанти та периферійних ознак;
- встановлено продуктивні структурно-морфологічні та семантико-функціональні типи запозичених термінів банківської терміносистеми.

Наукову новизну одержаних результатів узагальнюють положення, що їх винесено на захист:

1. Англійська банківська терміносистема є відкритою системою, яка тісно пов'язана із загальноповживаною лексикою, котра активно корелює з іншими суміжними терміносистемами фінансового сектору економіки. Термінологія АБТ містить спеціальну сферу, загальномовну лексику і є невід'ємним компонентом мовно-культурної комунікації та компетенції спеціалістів.

2. Банківська терміносистема імплікує низку структурно-семантичних, функціональних особливостей, які забезпечують номінацію спеціальних банківських термінологічних понять. Англійська банківська терміносистема постійно зазнає змін під впливом екстралінгвальних та інтралінгвальних факторів. Такі зміни в досліджуваній термінології характеризуються інтенсивністю структурно-семантичних і функціональних параметрів.

3. Англійській банківській терміносистемі, що динамічно розвивається, притаманні дериваційні процеси. Аналіз найпродуктивніших термінотвірних моделей засвідчує роль афіксних формантів, які вибудовують основні структурні моделі. Серед термінотвірних способів виокремлюємо: афіксацію, словоскладання, конверсію, аббревіацію тощо.

4. Банківський термін як елемент системи мови має у своїй структурі автохтонне *інваріантне значення*, незалежне від контекстуального оточення, що дозволяє йому мігрувати та реалізуватися в суміжних фінансово-економічних терміносистемах. Методика "*значення-смысл*" дає змогу вивчити внутрішню організацію англійської банківської терміносистеми, тобто експлікувати стабільний інваріантний компонент у парадигматиці мови та змінні смисли у синтагматиці мовлення.

5. Експлікація інваріантного значення і диференційних смислів, реалізують набуті системою та системо-твірні властивості банківської терміносистеми, що дає змогу інтерпретувати її додаткові мікроелементи *наносмисли* та сприяти глибшому розумінню терміна у фаховій текстовій реалізації. Характерною особливістю досліджуваного корпусу АБТ є те, що його одиниці з урахуванням фінансово-економічної ситуації можуть набувати нових конотативних і емоційно забарвлених відтінків.

6. У процесі мовних контактів банківський сектор економіки зазнає активізації та поповнення, що зумовлює приплив відповідної, переважно запозиченої лексики для номінації нових реалій. Запозичені банківські терміни стають частиною лексики мови-реципієнта, де відбуваються внутрішні процеси саморозвитку, вони є генератором синонімів, омонімів, полісемічних структур.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає у тому, що отримані результати є внеском у такі галузі англістики як словотвір, семантика та лінгвопрагматика англійської мови, у подальший розвиток лінгвістичної теорії фахового терміна. Зокрема, *словотвір* доповнено висновками про шляхи, способи та механізми формування семантичних дериватів останнього. Одержані результати пізнання смислової природи англійської банківської терміносистеми, висновки щодо подальшої декомпозиції поняттєво-змістового сегмента смислу на *наносмисли*

мають суттєве значення для подальшої теоретичної розбудови лінгвокогнітивістики. Внеском у *лінгвопрагматику* є виявлення специфіки функціонування і прагматичного потенціалу банківського терміна в англomовному дискурсі.

Практичне значення наукової роботи полягає у можливості використання матеріалів і результатів дослідження в курсах лексикології англійської мови: (“Лексична семантика”, розділи: “Терміни”, “Системні відношення в лексиці”, “Структура і семантика англійського слова”, “Словотвір”, “Англійська мова професійного спрямування”, у дослідницькій роботі для написання наукових праць із термінологічних проблем (зокрема бакалаврських, магістерських і дисертаційних).

Основні результати та теоретичні положення знайдуть своє застосування у викладанні нормативних і спеціальних курсів: “Галузі термінознавства”, “Теорія і практика галузевої лексикографії”, “Науково-технічний переклад”. Матеріали та висновки дисертації можна застосувати для підготовки посібників і методичних матеріалів, з метою упорядкування, стандартизації та уніфікації англійської банківської терміносистеми, укладання англо-українських галузевих словників нового покоління.

Наведений у додатку глосарій банківських термінів розширює інформацію про лексичний склад англomовної банківської терміносистеми, її термінотвірний потенціал та динаміку у фаховому дискурсі.

Особистий внесок здобувача полягає у розширенні знань про специфіку англomовної банківської терміносистеми у лексикографічних джерелах та спеціальних текстах, уточненні словотвірних моделей похідних та складних термінів, особливостей їх первинної та вторинної номінації. На матеріалі сучасної англійської мови здійснено аналіз з урахуванням сучасних підходів до мовних фактів у структурно-семантичному та функціональному аспектах. Науковий внесок здобувача полягає у самостійному формулюванні наукових завдань і положень дослідження, обґрунтуванні його теоретичної й фактологічної бази, отриманні конкретних результатів та висновків.

Апробація роботи. Основні положення і висновки дисертації виголошувалися у доповідях на 11 науково-методичних та науково-практичних конференціях, у тому числі: 6 міжнародних: “Розвиток іншомовної компетентності: методичні, психологічні, лінгвістичні аспекти” (Тернопіль, 2015), “В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии” (Новосибирск, 2014), на науково-практичній конференції “Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: проблеми та перспективи” (Київ, 2009), “Іноземні мови, сьогодні і завтра” (Тернопіль, 2010), “Інтеграційні процеси у викладанні іноземних мов: теоретичні засади та прикладні аспекти” (Львів, 2009), “Сучасні тенденції у сфері лінгвістики, мовної комунікації та методики викладання іноземних мов” (Тернопіль, 2014), 5 національних і регіональних: “Інноваційні технології в контексті іншомовної підготовки фахівця” (Полтава, 2014), “Актуальні питання лінгвістики, літературознавства та інноваційної методики викладання іноземних мов” (Тернопіль, 2011), “Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість” (Острог, 2014), “Сучасні проблеми германського та романського мовознавства” (Рівне, 2012), “Гуманітаризація вищої освіти” (Дніпропетровськ, 2007).

Основні положення та текст дисертації обговорювалися на щорічних підсумкових конференціях професорсько-викладацького складу факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. На спільному засіданні кафедр англійської філології, іноземних мов для гуманітарних та природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 28/6 від 25 червня 2014р.); на щорічних звітних наукових конференціях викладачів та аспірантів, а також наукових семінарах кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (2010–2014 рр.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено в 11 статтях (одна з них у співавторстві), з них 7 статей опубліковано у фахових виданнях України, одна стаття надрукована за кордоном (Росія), 6 тез доповідей. Загальний обсяг публікацій – 4 друковані аркуші.

Обсяг та структура роботи. Загальний обсяг роботи становить 273 сторінки, основний текст 170 сторінок. Дисертація складається із вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків щодо результатів проведеного дослідження, списку використаних джерел (303), списку джерел лексикологічного та ілюстративного матеріалу. До наукової праці у вигляді Додатків внесено навчальний вузькоспеціальний англо-український глосарій банківських термінів. У тексті дисертації вміщено 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, наведено відомості про наукову новизну, теоретичне і практичне значення дисертації, викладено твердження, що виносяться на захист.

У першому розділі **“Теоретичні і методологічні засади дослідження англомовної банківської терміносистеми”** здійснено критичний та теоретичний аналіз терміна, визначено місце банківської терміносистеми у лексико-семантичній системі мови, виокремлено основні категорії семантики терміна *«значення і смисли»*. АБТ визначено як складну за своєю структурою одиницю, стверджується, що переважна більшість термінів досліджуваної терміносистеми походить із загальнолітературної мови.

Проблема значення терміна трактується як центральна у сучасному семасіологічному термінознавстві. Охарактеризовано проблеми галузевих термінологічних систем, розширення їх меж, збільшення кількості компонентів, які входять до них, вивчено загальні тенденції розвитку англійської банківської терміносистеми з теоретичного і практичного поглядів.

АБТ тлумачимо як *особливе слово чи словосполучення, що номінує поняття банківської галузі сектору економіки*. Стверджується, що семасіологічні властивості АБТ корелюють з її структурно-семантичними параметрами. Прагматика досліджуваної терміносистеми визначається трьома жанрами: професійним, академічним і публіцистичним. Зазначено, що системно-структурні ознаки є основними критеріями визначення терміна у системі мови. Термін має *“власне”* інваріантне значення і виконує функцією *семантичного диференціала* у банківській

терміносистемі. АБТ виступає імпліцитно організованим кластером взаємопов'язаних та взаємозумовлених одиниць, специфіка котрих утілюється в структурно-семантичній організації та способах творення. Банківський термін – складне системно-структурне утворення, співвіднесене з відповідним поняттям слово (словосполучення), що вступає в системні відносини з іншими поняттями фінансової галузі. Термін банківського дискурсу визначаємо як *номінативну одиницю (слово, словосполучення), що застосовується для називання спеціальних понять: margin of profits; credit loss; bank guarantees.*

Англомовна банківська терміносистема тісно корелює із загальноновживаною лексикою, яка передбачає встановлення асоціативних зв'язків між терміном та загальноновживаним прототипом, результатом чого є вмотивованість терміна. Лаконічність є однією з головних причин використання загальноновживаних слів для утворення термінів банківської терміносистеми. Банківський термін розглядається у площині різних наукових парадигм та підходів у межах банківського дискурсу, який здатен набувати наукової спеціальної дефініції і таким чином ставати повноправним терміном фінансової галузі: *Currency – the quality of circulating freely; consequently, any form of money that serves as a medium of exchange and passes from bearer to bearer without endorsement. Currency may consist of coins or paper money (Encyclopedia of Banking and Finance, USA, 1993, p. 237).*

Методика аналізу банківської терміносистеми містить такі основні етапи, зумовлені предметом дослідження і завданнями, поставленими в дисертації. Перший етап присвячено відбору матеріалу. За допомогою лексикографічних джерел та спеціальних банківських текстів на основі суцільної вибірки проаналізовано 1240 термінів. Другий етап полягає у з'ясуванні семантичної суті інваріантного значення англомовного банківського терміна, його функції і ролі у творенні різних смислів. Третій етап передбачає виокремлення інваріантного компонента терміна в кожному з його вживань, встановленні спільних та відмінних ознак у процесі функціонування у трьох дискурсах (спеціальному, публіцистичному та академічному). Подальша методична процедура передбачає відмежування стабільного інваріантного компонента як елемента системи мови від змінних позамовних понять, які позначаються, маркуються інваріантним значенням у кожному одиницю його актуалізації. Завершальним етапом аналізу є встановлення семантичної суті кожної семи і закономірностей функціонування смислів у лексикографічних джерелах та банківських текстах.

У процесі дослідження АБТ запропоновано двоплановий підхід: розщеплення змісту та два компоненти – стабільний інваріант, який належить до парадигматики системи мови, і змінний, що втілюється в синтагматичному плані мовлення. Для розуміння процесів та особливостей формування АБТ першочергове значення мають лексико-семантичний та компонентний аналіз. Диференційна сема, яка входить у склад інваріантного значення терміна, “породжує” різні його смисли, слугує для послідовної диференціації тотожних понять відповідно у різних системах. Виявлення стабільного *інваріантного значення* допомагає глибше проаналізувати та зрозуміти численні термінологічні сполуки: *hedge funds* –

страхові фонди; *money launder* – “відмивання” грошей; *black money* – “брудні” (незаконні) гроші.

У процесі трактування банківського терміна розглядаємо його як винятково інтралінгвальне поняття, як низку елементарних одиниць змісту сем / семантичних множників. У процесі протиставлення різних об'єктів реальної дійсності експлікуються диференційні ознаки, які закріплюються у свідомості комуніканта. Виявлено, що потенціал банківського терміна збільшується завдяки термінологізації загальноновживаного чи загальномовного словника, а виокремлення інваріанта, його семної структури дає змогу адекватно сприймати появу нових термінів у різних спеціальних контекстах.

Значення терміна як *семантичний диференціал*, окрім понятійно-предметної віднесеності, має потенційну здатність виконувати функції в парадигматиці та синтагматиці, для прикладу: *stock – quantity of something accumulated or held in reserve, esp. for future use; – stock in trade – основний капітал; весь наявний запас*, звідси *stock exchange – фондова біржа*. Сенси наведеного терміна в комунікативному плані відрізняються між собою наявністю / відсутністю *диференційної семи*. Отже, значення терміна як квант спеціальної інформації есплікується низкою диференційних ознак, тобто воно як сконденсоване явище зберігає спільний компонент у різних контекстах і мовленнєвих ситуаціях.

У другому розділі – “**Структурно-семантичні особливості англomовного банківського терміна**” – здійснено опис структурних особливостей термінів англійської банківської терміносистеми, визначено її продуктивні моделі термінотворення, зосереджено увагу на функції метафори та метонімії.

У процесі систематизації вибірки АБТ виявлено таку її закономірність: що більше у терміна значень, то менша кількість компонентів у його структурі і навпаки. Це спостереження дає підстави для здійснення його структурно-семантичного аналізу, виявлення кількісного співвідношення структурних типів та їх класифікації. Так із загальної вибірки 1240 термінів прості терміни склали – 166; складні – 76; терміносполучення – 152 і фразові – 15.

Традиційно продуктивним виявлено афіксальний спосіб термінотворення, де найтиповішою є *термінотвірна суфіксація* та незначний відсоток префіксації. Так афіксальні структури продукують більше половини термінів, утворених семантичним шляхом (776 із 1240). У сфері АБТ афіксального типу домінує суфіксальна деривація із формантами (**-ing** – *bank clearing*; **-tion** – *authorisation*; **-ment** – *investment ma in.*), головне семантичне навантаження якої полягає в експлікації таких значеннєвих компонентів, як “якість” і “абстрактність”. Головно – це загальноновживана лексика, котра функціонує у якості спеціальної.

Значна кількість суфіксальних термінів досліджуваного корпусу АБТ – це одиниці з *інтернаціональним суфіксом*. Залежно від термінотвірної моделі вони номінують властивості, якості і виступають щодо вихідного однокореневого терміна як вторинне варіативне утворення: *production – productivity*; *nation – nationality*. У реферованому дослідженні акцентуємо увагу на дериваційних процесах банківського терміна як самостійного аспекту дослідження. Так аналіз дериватів виявив їх високий потенціал, який володіє здатністю *термінологічного гніздування*:

bank; bank-bill; bank-book; bank-cheque; bank-credit; banking-house; bank-stock; bank-note; bank-paper; banking.

Виявлено, що група термінів нескладної структури (первинні термінологічні одиниці) є найчисельнішою категорією англомовної банківської терміносистеми і складає понад 70 %. Вторинні іншомовні терміни виявили порівняно незначну частину термінів нескладної структури (177 із 1240 досліджуваних). Характерною рисою цієї групи є її термінологічна умотивованість, зумовлена наявністю термінотвірних формантів. Проведений структурно-семантичний аналіз АБТ дав можливість згрупувати їх за двома основними моделями: **однокомпонентні**, **двокомпонентні**. Виявлено, що в АБТ однокомпонентні терміни складають від 52 % до 60 % – N N: *breakpoint, firewalls, haircut, piggybacking, safekeeping, warehousing*. Найпродуктивнішою структурою англійських двокомпонентних термінів є модель N+N – *cash account* – *касовий рахунок*; *account number* – *номер рахунку*. Фактологічний матеріал ілюструє, що атрибутивний зв'язок реалізується в конструкції PP+N, *blocked account* – *блокований рахунок*; *fixed assets* – *основний капітал*. Ця модель складає лише 0,8 %; 1,7 % терміносполучень репрезентованих стандартною дієслівною структурою: *to pay a check* – *оплатити, погасити чек*; *to fix a price* – *встановлювати ціну*. У плані кількісного та відсоткового співвідношення двокомпонентних термінів у нашій картотеці виявлено, що найчастотнішими структурними моделями є N+N та Adj+N: – *cash discount; cash flow; liquid assets; marginal costs; competitive pricing; consolidated budget; fiscal policy; fixed capital*.

Емпіричні дані свідчать, що **трикомпонентні терміни** АБТ головно утворені за такими структурними моделями N+N+N; N+pr.+N+N; N+pr.+Adj.+ N: *interest rate risk* – *відсотковий ризик*; *balance of payments account* – *звіт платіжного балансу*; *activities of monetary institutions* – *діяльність грошово-кредитних закладів*; *balance of payments manual* – *керівництво з укладання платіжного балансу*; *statements of cash flows* – *звіт про рух грошових засобів*; *use of income accounts* – *рахунок кінцевого використання первинного прибутку*.

Таким чином, дво- та трикомпонентні моделі складають приблизно 81 % від загальної кількості досліджуваних термінів та демонструють високу продуктивність серед структурних моделей термінів-комполітів, а саме: N+N (*shareholder*); N+Adj+N (*goodwill*); Adj+PI (*safekeeping*); N+PI (*recordkeeping*); N+Adj (*mortgage-backed*); V+Adv (*buyout, charge-off*); N+Adv (*principal-only*).

Аналіз фразових АБТ виявив відносну кількість одиниць, які становлять 10 % від загального їх числа 1240, де синтаксичні зв'язки між компонентами виражені за допомогою прийменника *of*, наприклад: *certificate of indebtedness; flow of funds; a wide range of bank products and reductions; allocation of capital* та рідше прийменником *in*: *lost in transit; buy in; the fall in the total costs*.

У досліджуваній вибірці термінологічні словосполучення поділяємо на два типи:

- а) конструктивно відкриті (*cash flow, borrowed funds*), які складаються з елементів загальноживаної лексики та формально розкладені на компоненти;
- б) конструктивно закриті (*balance of payment account*).

Конструктивно відкритий тип є основним в АБТ, якому притаманні найпростіші словосполучення типу Adj+N: *global banking; monetary exchange; fiscal policy; short-term*.

За критерії приналежності терміна до банківської сфери слугують: а) його входження принаймні до двох спеціальних фінансових словників (госаріїв); б) наявність терміна у фахових фінансово-економічних текстах; в) наявність відповідної дефініції: *appreciation of currency* – “*a rise in the price of currency in terms of another currency in a flexible exchange-rate system*”- *підвищення курсу валюти подорожчанням однієї валюти відносно іншої у системі гнучких обмінних курсів*.

У процесі лексико-семантичного аналізу добиралися ключові елементи АБТ: *price floor* – *мінімальна, нижня межа ціни*; *forward transactions* – *термінові операції*; *stock exchange* – *біржа*; *bank affiliation* – *філія банку*; *bonus system* – *преміальна система оплати* тощо. Найпродуктивнішим типом виявлено терміні-композиції – майже 76 % від усіх досліджуваних термінологічних одиниць у фаховому банківському дискурсі. Окрім безпосередньо композицій англомовної банківської терміносистеми, виявлено чималу кількість складноскорочених назв (аббревіатур) на основі повнозначних слів: *ECU (European Currency Unit)*; *IMS (International Monetary System)*; *IBES (International Bank for Economic Cooperation)*. Продуктивність аббревіації англомовної банківської терміносистеми є виявом економії (конденсації) у фаховій мові.

Застосування методу компонентного аналізу у поєднанні з методом семантичних опозицій та методикою “значення-смісл” уможливило розмежування різних змістів полісемантичних термінів на два різнопланові компоненти: а) стабільні інваріантні, які належать до парадигматики мови, тобто складають інваріантне значення терміна, і б) змінні у синтагматиці мовлення, що складають основу смислу вживання терміна в його актуалізації.

Використання методики “значення і смісл” дало змогу виокремити *власне інваріантне значення терміна*, у кожному новому контекстуальному оточенні.

Процес виокремлення семантичного інваріанта та його екстраполяція на інший денотат забезпечують референцію, як-от: *inflation (n)* 1. *надування, роздування, накачування*; в економічній сфері закріпилось як широко відомий термін *inflation* – *інфляція*; 2. *economic condition characterized by a rise in the average price level, usually caused by an increase in money supply without a corresponding increase in the supply of goods and services* – *економічний стан, який характеризується підйомом середнього рівня ціни і зазвичай спричинений зростанням грошової маси без відповідного забезпечення товарів та послуг*. Таким чином, загальноживане слово – *накопичування чогось*, і фаховий термін – *інфляція* – завдяки семантичному інваріанту передають увесь свій смисловий потенціал.

У третьому розділі “**Функціональні особливості АБТ у фінансово-економічному та публіцистичному дискурсах**” АБТ простежено головно на текстовому матеріалі трьох жанрів: професійному, академічному і публіцистичному. У фаховому банківському дискурсі з’ясовано функціональну семантику номінативних моделей АБТ у первинній та вторинній функціях, яка кількісно

коливається від 2,16 % до 21,15 % усієї вибірки (1240). Банківські ключові номінації *Bank, Fund, Account, Credit, Profit* та інші виявили спільні та відмінні ознаки у фаховому та публіцистичному дискурсах. Функціональна реалізація АБТ розгортається за певним сценарієм у ядерних та периферійних зонах, у результаті чого концептуального статусу набувають термінологічні одиниці: *assets, exchange/foreign exchange, bank / banking, money, loan, fund, cash, value, securities, account, currency, credit, capital, payment, debt, risk, service, deposit, liability, operation, expensive, income*, які виявляють динаміку термінотворення.

Англомовна банківська терміносистема є ієрархічно організованим кластером на позначення спеціальних понять у банківському дискурсі, функціональна реалізація яких розгортається за мікрополями, найактивнішими серед яких: “Надання банківських послуг” та “Ризики банківської діяльності”: *cash with drawals; variable costs; purchase price; a fixed-rate obligation; bilateral determination of lending forms*.

Термінолексика фінансово-економічної сфери активно використовується як джерело метафоризації та поповнення англомовної банківської терміносистеми, відіграє ключову роль у її формуванні та розвитку, забезпечує високу продуктивність через залучення образно-тропеїчних засобів: *money launder* – “відмивання грошей” базується на досвіді прання, що стосується грошей, тобто *рух нелегально набутих коштів, або “брудних грошей” через фінансові установи, що повинні забезпечити їм легальність, “чистоту”*. У процесі детальнішого аналізу метафори в АБТ спостерігаємо тенденцію до подальшого розгортання образів та експлікації експресивної функції: *fallen angels* – *облігації, що втратили інвестиційну привабливість*, як у наступному епізоді, де йдеться про інвестиційну непривабливість компанії Ford & General Motors: *Can fallen angeles find their wings again?* (Times Online, May 07, 2005).

Вторинна номінація – потенційний спосіб появи нових термінологічних одиниць, які позначають професійну сферу англомовної банківської терміносистеми. Матеріали вибірки свідчать про те, що *метафорика* частіше за інші способи виявляється у процесі запозичення термінів з інших суміжних терміносистем: *a sharp fall of prices* – *різке падіння цін; floating capital* – *обіговий капітал; blind broker* – “сліпий” брокер, який при укладанні угод з цінними паперами не розкриває прізвища свого клієнта; *fluctuating prices* – *ціни, що коливаються; the stock market fluctuates daily* – *фондовий ринок змінюється щоденно*, де узагальнений компонент “*зміна чогось*” забезпечує належне взаєморозуміння спеціалістів банківської сфери. Приклади увиразнюють, що метафора не має змістових обмежень, вона, за умов збереження *семантичної інваріантної ознаки*, стає продуктивним засобом термінотворення, як от “*blue chips*” – *блакитні фішки, що символізують ймовірність найвищих прибутків, акції з найвищим статусом кредитування економічно і фінансово сильних компаній*.

У межах банківської терміносистеми загальноновживана лексика здатна адаптуватись, отримувати наукову дефініцію і таким чином ставати повноправними термінами досліджуваної галузі знань, як зазначено в Оксфордському словнику :
1) *haircut* – *the difference between the sales revenue and the cost of goods or services*

expressed as a percentage of revenue; 2) the difference between the prices at which a market maker or commodity dealer will buy and sell; 3) the difference between the rate of interest of funds lent and funds borrowed by a bank; 4) a fee or commission.

У номінативному плані найчисельнішими виявилися антропоморфна, зооморфна та просторова моделі метафор. Виявлення асоціацій, як зазначає А.В. Суперанська та інші, є важливим чинником для будь-якої номінації, особливо спеціальної, адже завдяки асоціаціям існують мовні закономірності: полісемія, метафора, метонімія, синекдоха та інші літературно-стилістичні тропи. Так банківський термін *snake* – “*an agreement among some Western European countries to keep their currencies within a narrow band of fluctuation*” (*The Economics of Banking, 2008*) – змійка – система узгодженого у встановлених межах коливання валют низки західноєвропейських країн, отримав метафоричну назву від зоологізму *snake* завдяки асоціативності абстрактного поняття зі змією.

Опис функціональних параметрів термінологічних одиниць у різних фінансово-економічних та публіцистичних текстах (газетні статті, науково-популярні тексти тощо), виявив оцінно-експресивну та конотативну забарвленість англійської банківської терміносистеми, що повніше розкривають його спеціальні інгерентні ознаки: *eurodollar* – *is a generic term for deposits and loans dominated in a currency other than of the host country. Thus, for example both euro and dollar deposits in London are eurodollars* (*The Economics of Banking, 2008*).

У період глобалізації світу більшого значення набувають запозичення з інших європейських мов та національних варіантів англійської мови. Такий іншомовний взаємовплив продовжує відігравати суттєву роль у формуванні англійської банківської терміносистеми. У ході аналізу виявлено запозичення, які належать до різних спеціальних сфер економіки, наприклад, ті, що виражають основні поняття теорії фінансів: банківська справа (*Accounting; Bond; Cash; Change*), біржові операції (*Broker; Dealer*), зовнішня та внутрішня торгівля (*Leasing; Clearing; Dumping*), підприємницька діяльність (*Manager; Know-how; Joint-venture*) тощо.

Значна кількість досліджуваної термінології є результатом взаємовпливу та взаємопроникнення інших європейських мов (зокрема латинської, французької та італійської). Іншомовні терміни, які виступають як АБТ, утворюють надзвичайно характерну за своїми якостями групу термінологічних одиниць, що охоплюють, за нашими підрахунками, близько 40 % усіх термінів нескладної структури. Це головню *інтернаціональні терміни*, які володіють семантичними і термінотвірними зв'язками у банківській термінології. На сьогодні вони стали найчисельнішою та органічною частиною англійської банківської терміносистеми. Основними джерелами поповнення АБТ є автохтонна лексика, її словотвірні засоби, запозичення з інших європейських мов, значний пласт інтернаціоналізмів-європеїзмів тощо: для прикладу, *black money* – *money that has been made unlawfully, and has been stored away usually in currency notes* – “брудні гроші” здобуті незаконно і нагромаджені зазвичай у вигляді валютних векселів; *balloon payment* – *large final payment (e.g., when a loan is repaid in installment)* “повітряна куля” – виплата великої суми наприкінці операції, (наприклад, під час повернення боргу частинами), все частіше інтегруються в інші європейські мови.

Таким чином, інтернаціоналізація банківської терміносистеми є необхідним засобом комунікації у період глобальних соціальних зрушень, активізації міжнародної співпраці та економічних контактів: *inflation; hyperinflation; default; boom* тощо. Їх значення полягає в тому, що вони слугують вихідними елементами для інтенсивного термінотворення в англійському банківському дискурсі. Особливо це простежується через функціональні аспекти АБТ.

Вважаємо, що вивчення семантичної структури та словотвірного потенціалу банківського терміна у ракурсі його інваріантного значення та змінних смислів є перспективним. Також майбутнім напрямом дослідження, на наш погляд, є ієрархічна організація концептів, яка за допомогою внутрішніх семантичних процесів асоціюється з термінами банківської сфери. Такий підхід відкриває шляхи подальшого поглибленого аналізу семантики англомовної банківської терміносистеми не лише на семантичному, а й на когнітивному та концептуальному рівнях.

ВИСНОВКИ

Комплексна методика дослідження, що інтегрує концепцію “значення-смысл”, компонентний, структурно-семантичний аналіз, уможливили системне висвітлення структурно-семантичних і функціональних особливостей англомовної банківської терміносистеми. Англомовна банківська терміносистема, функціонуючи як самостійна відкрита система, експлікує тісні корелятивні зв’язки із загальноживаною лексикою. Досліджувані банківські терміни – це мовні маркери, за допомогою яких здійснюється розуміння текстів фінансово-економічної та банківської сфер.

Мовні зміни в термінології банківської сфери характеризується інтенсивністю структурно-семантичних та функціональних дериватів. Англомовна банківська терміносистема постійно зазнає змін під впливом зовнішньо-мовних та внутрішньомовних факторів. Наукова праця полягає в тому, що її результати розширюють уявлення про лексико-семантичні зміни в термінологічному складі сучасної англомовної банківської терміносистеми. Термінологія АБТ містить спеціальну сферу, загальномовну лексику і є невід’ємним компонентом мовно-культурної комунікації та компетентності спеціалістів. Аналіз фінансово-економічної, банківської терміносистеми дозволив виявити продуктивні термінотвірні моделі, їх місце і роль у формуванні банківського термінологічного фонду. Базову семантичну категорію *інваріант* характеризуємо як низку комунікативно-релевантних ознак, закріплених за терміном, які виконують смислову диференційну функцію. Застосування методики “значення-смысл” дозволило, з одного боку, відмежувати стабільні інтралінгвальні компоненти мови від змінних екстралінгвальних понять мовлення, які позначаються *інваріантним значенням* у кожному одиницю актуалізації, та, з іншого, – встановити семантичну сутність кожної семи і її функціонування.

Поповнення та збагачення англомовної банківської терміносистеми здійснюється не лише завдяки появі нових термінів відповідного змісту, а також унаслідок переосмислення уже наявних. Характерною особливістю дослідженого

корпусу АБТ є те, що його одиниці з урахуванням фінансово-економічної ситуації можуть набувати нових конотативних і смислових відтінків.

З'ясовано, що функціональна варіативність терміна здійснюється у двох напрямках: диференціації та інтеграції; відображається у прагматичній мобільності термінологічних одиниць, які мігрують із загальноживаної лексики у банківську термінологію і навпаки. Необхідно зазначити, що банківський термінологічний фонд інтенсивно поповнюється як у процесі міжмовних впливів, так і через “внутрішні запозичення”.

У процесі аналізу термінотвірних моделей простежено дериваційний потенціал афіксних формантів та визначено їх основні структурні моделі: афіксацію, словоскладання, конверсію, аббревіацію, котрі умовно поділено на дві групи: традиційні і порівняно нові.

Збереження зв'язку між внутрішньою формою банківського терміна і змістом позначуваного поняття сприяє точному його вираженню. АБТ найчастіше пов'язуємо з категорією іменників, що пояснюється його семантичними та структурними параметрами. Адже саме іменник виступає в якості структурно-семантичного стрижня у багатьох термінологічних сполуках та складних словах. З точки зору структури та семантичного наповнення не усі складні сполуки АБТ утворюються як терміни. У процесі словоскладання прості терміни поєднуються шляхом комбінацій термінологічних і часто нетермінологічних компонентів. Найпоширенішим способом творення складних банківських термінів є не суфіксальні, а семантичні утворення.

Для повнішого розуміння процесу виокремлення інваріантного значення АБТ розглянуто такі категорії та поняття: *семантична опозиція, семантична диференційна ознака, основа семантичної позиції*.

У процесі аналізу банківського терміна з'ясовано наявність подальших структурних компонентів *наносмислів* як складових концепту терміна. Ці найдрібніші компоненти знаходяться у постійній дифузії та володіють здатністю до зчеплення з іншими, масштабно собі подібними мікроелементами. Лінгвокогнітивний потенціал англomовної банківської терміносистеми есплікується через процеси узагальнення та абстрагування концептів – смислів. Формування нових компонентів значення АБТ образно уподібнено *еластичній сфері*, яка може компресуватися до відповідної точки і розширюватися до безмежних розмірів. Усередині цього понятійного простору можливе різноманітне комбінування фрагментів смислу, котре кваліфікуємо як *семантичне варіювання терміна*.

Стилістичні фігури метонімія і метафора забезпечують когнітивний механізм репрезентації необхідних смислів, володіють продуктивним лінгвокогнітивним потенціалом, виступають одним із найважливіших джерел поповнення термінологічного корпусу англomовної банківської терміносистеми.

У роботі доведено, що англomовна банківська терміносистема презентує той термінологічний пласт, у якому міжмовні впливи є найвиразнішими, вона виступає як продуцентом, так і реципієнтом інтернаціональної лексики. Семантичні запозичення спричиняють *термінологічний бум* і є генератором синонімів, омонімів, полісемічних структур. Іншомовні запозичення, які виступають у якості АБТ, є

інтернаціональними, вони одночасно є невід'ємною частиною англійської банківської термінології.

Лексикографічні критерії відбору та аналізу досліджуваних термінів дали змогу укласти англо-український глосарій-мінімум АБТ, який є тематичним та призначеним для підготовки спеціалістів у банківській сфері.

Отримані результати відкривають перспективи подальших семантичних та функціональних розвідок у фаховій комунікації, дослідження лінгвопрагматичних особливостей банківської терміносистеми в екстраполяції, на інші галузі фінансового сектору економіки. Наукова праця може посприяти глибшому розумінню шляхів і способів вербального аранжування спеціальних знань, осягнення закономірностей професійного спілкування в умовах міжкультурної комунікації. Вважаємо, що у подальших дослідженнях може бути залучений увесь термінологічний корпус суміжних АБТ для виявлення їх глибинного смислотвірного потенціалу на когнітивному та концептуальному рівнях.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Борсук Л.Ф. Семантична структура смислових компонентів слова-знака / Л. Ф. Борсук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Мовознавство. – 2006. – № 2 (14). – С. 73–77.

2. Борсук Л.Ф. Лінгвістична парадигма інваріантного значення дієслова «to throw» /Л.Ф. Борсук // Англїстика та американїстика: зб. наук. праць / ред. кол.: А.І. Анїсімова, Т.М. Потніцева (голов. ред.) та ін. – Донецьк : Вид-во ДНУ, 2007. – Вип. 4. – С. 9–14.

3. Борсук Л.Ф. Структурно-семантичні та концептуально-когнітивні чинники термінотворення / Л. Борсук // Гуманїтарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць : 10-річчю кафедри українознавства присвячується. Вип. 18 / М-во освіти і науки України, Нац. Авіаційний ун-т ; редкол. С.С. Кіраль (відп. ред.) [та ін.]. – К. : ДП «Інформ.-аналїт. агенство». – 2009. – С. 55–62.

4. Борсук Л.Ф. Семантична структура та словотвірний потенціал фахових економічних термінів: Market, Capital, Credit /Л. Борсук., Р. Дудок // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. – 2013. – Вип. 653. Германська філологія. – С. 88–98.

5. Борсук Л.Ф. Парадигматичні аспекти англійського терміна банківського бізнесу /Л.Ф. Борсук // Сучасні дослідження з іноземної філології :зб. наук. праць /відп. ред. Фабіан М.П. – Ужгород: ПП “Аутдор-Шарк”, 2014. – Вип. 12. – С. 20–27.

6. Борсук Л.Ф. Міжмовні впливи та іншомовні запозичення в англійську термінологію банківського бізнесу / Л. Борсук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»: зб. наук. праць. –2014. – Вип. 46. – С. 49–51.

7. Борсук Л.Ф. Когнітивний механїзм транспозиції смислів / Л.Борсук // Інтеграційні процеси у викладанні іноземних мов: теоретичні засади та прикладні аспекти: зб. матеріалів міжнар. конф. (Львів, 4–6 грудня, 2009). – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – С. 130–132.

8. Борсук Л.Ф. Методологічні засади дослідження терміна банківського бізнесу/ Л. Ф. Борсук // Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця: матеріали Всеукр.наук.-практ. конф. – Полтава: Полт. НТУ, 2014. – С. 153–155. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

9. Борсук Л.Ф. Парадигматические и синтагматические особенности английской банковской терминологии /Л. Борсук // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по материалам XXXV междунар. науч.-практ. конф. – Новосибирск: Изд. «СибАК», 2014. – №4 (35). – С. 40–47.

10. Борсук Л. Функціонально-семантичне поле термінів банківського бізнесу / Л. Борсук // Сучасні тенденції у сфері лінгвістики, мовної комунікації та методики викладання іноземних мов: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 15–16 травня 2014р.) / ТНЕУ. – Тернопіль: Крок, 2014. – С. 58–60.

11. Борсук Л.Ф. Термінологічні фразеологізми у банківських номінаціях / Л. Борсук // Розвиток іншомовної компетентності: методичні, психологічні, лінгвістичні аспекти: Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 21-22 травня 2015 р., ТНЕУ. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – С. 173 – 175.

АНОТАЦІЯ

Борсук Л. Ф. Структурно-семантичні та функціональні особливості англomовної банківської терміносистеми. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України, Запоріжжя, 2015.

Дисертацію присвячено комплексному аналізу структурно-семантичних та функціональних особливостей банківського терміна на матеріалі лексикографічних джерел та спеціальних текстів. У результаті проведеного дослідження встановлено, що АБТ функціонує як самостійна терміносистема у межах загальноновживаної мови на її структурно-семантичному та функціональному рівнях; сформульовано поняття “англomовний банківський термін”, який трактуємо як слово або словосполучення, що виражає поняття банківської сфери та входить у склад фінансово-економічної термінології, в межах якої є інформативним, змістовним та однозначним; визначено місце АБТ у терміносистемі, яка складається з ієрархічно пов'язаних термінологічних одиниць на основі родових та видових зв'язків, що утворюють поля та мікрополя; здійснено детальний аналіз способів термінотворення, який засвідчив їх високу продуктивність у появі нових термінів: використання метафори, утворення терміносполук, складних слів та способів афіксації; проаналізовано основні лексико-семантичні процеси в англomовній банківській терміносистемі; встановлено, що банківські терміни повністю експлікують свій смисловий потенціал у фінансово-економічних текстах.

Ключові слова: англomовна банківська терміносистема, фінансово-економічний дискурс, термінологічні сполуки, інваріантне значення терміна, мікрополе, афіксація, лексико-семантичні процеси, наносмисли.

АННОТАЦИЯ

Борсук Л. Ф. Структурно-семантические и функциональные особенности английской банковской терминосистемы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Запорожский национальный университет Министерства образования и науки Украины, Запорожье, 2015.

Диссертация посвящена комплексному анализу структурно-семантических и функциональных особенностей банковского термина на материале лексикографических и специальных банковских текстов. В результате проведенного исследования установлено, что английская банковская терминосистема функционирует как самостоятельная система в пределах системы общепотребительного языка, лексико-семантических отношений, на словообразовательных, грамматических уровнях; сформулировано понятие английского банковского термина, который понимаем как слово или словосочетание, которое выражает понятие сферы экономики и входит в состав финансовой терминологии, в пределах которой является информативным, смысловым и однозначным; определено место банковского термина в терминосистеме, состоящей из терминоединиц, иерархически связанных родовидовыми отношениями, которые образуют поля и микрополя; осуществлен детальный анализ способов терминообразования, который показал, что продуктивным для создания новых терминов является использование метафоры, образование терминосочетаний, сложных слов и способов аффиксации; проанализированы лексико-семантические процессы в банковской терминологии; установлено, что банковские термины раскрывают свой потенциал в финансово-экономическом дискурсе.

Ключевые слова: английская банковская терминосистема, финансово-экономический дискурс, терминосочетания, инвариантное значение термина, микрополе, аффиксация, лексико-семантические процессы, наносмыслы.

SUMMARY

Borsuk L.F. Structural semantic and functional peculiarities of English banking terminology. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology, Speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – Zaporizhzhya National University Ministry of education and science of Ukraine, Zaporizhzhya, 2015.

This dissertation investigates the structural semantic and functional peculiarities of English banking terminology in financial and economic discourse.

The importance of this work lies in the modern English banking terminology research in the statics and dynamics. It reveals the mechanisms of the English terminological building in the banking terminology. The thesis touches upon lexical-semantic peculiarities of the banking terminology; synonymy, antonymy, polysemy, term-building aspects.

The dissertation deals with a general problem of meaning and invariant meaning in particular, the invariant meaning in language and senses in speech. On the basis of

structure-semantic analysis of banking terms, different term formation means in order to reveal the most productive ones have been carried out. In morphological term formation affixes show great productivity. In syntactic term formation two-component term combinations and three-component terms are the most numerous and productive, as they are monosemantic, easily form and convey complex notions.

Special attention is paid to the correlation of primary semes of the term where the nuclear component is actualized, and the secondary semes with periphery components. A systemic approach to the study of banking terminology using conceptual, semantic, definitional, componential and discourse analyses has been suggested in the investigation. A paradigm of methods was selected for the research of banking terminology and their functioning in the structure of different types of discourse.

Also in this dissertation semes as the meaning constituents of banking terms that function in financial and economic discourse have been analyzed. Research results reveal prospects for further study of English banking terminology from the standpoint of conceptual and functional approaches. The compiling principles of explanatory terminological dictionaries, used for the formation of the English-Ukrainian vocabulary of banking terminology.

Keywords: English banking terminology; financial and economic discourse; term combinations; invariant meaning of the term; microfield; affixation; lexico-semantic processes; nanosenses.